

Projekts LIFE-IP LatViaNature

Aktivitāte A.8

"Zālāju un mežu biotopu apsaimniekošanas efektivitātes monitoringa metožu izstrāde un
testēšana"

Zālāju pilotprogrammas "ZIEDU PĻAVAS" zālāja struktūras kvalitātes un augu sugu daudzveidības MONITORINGA INSTRUKCIJA

Atbildīgais par aktivitāti: Latvijas Universitāte
Iesaistītie partneri: Dabas aizsardzības pārvalde

Rīga, 2026

Saturs

Ievads.....	3
Monitoringa uzdevumi	4
Monitoringa teritorija	4
Kas, kad un cik bieži jāuzskaita?	4
Zālājā veiktie apsaimniekošanas pasākumi (lauku vēsture)	5
Zālāja struktūras kvalitātes novērtēšana	5
Pamatinformācija par zālāju	6
1.pazīme: Koku un krūmu sekundārs apaugums	7
2.pazīme: Kūla	7
3.pazīme: Zālāja virsma.....	8
4.pazīme: Ekspansīvas sūnu sugas	8
5.pazīme: Invazīvas un ekspansīvas lakstaugu sugas.....	9
6. pazīme: Zelmeņa struktūra	10
7.pazīme: Ganību struktūra	11
8.pazīme: Citas ietekmes	12
Augu sugu daudzveidības uzskaitē	12
Punktu skaita sadalījums monitoringa sadaļās	14
Aizpildīto anketu datu iesniegšana	15

1.pielikums. Zālājā veiktie apsaimniekošanas pasākumi (lauku vēsture)

2.pielikums. Zālāja struktūras kvalitāte un augu sugu daudzveidība

3.pielikums. Augu sugu attēli

4.pielikums. Punktu skaita sadalījums monitoringa sadaļās

Ievads

Zālāju pilotprogrammas “Ziedu pļavas” zālāja struktūras kvalitātes un augu sugu daudzveidības monitoringa instrukcija izstrādāta LIFE Integrētā projekta “Natura2000 aizsargājamo teritoriju pārvaldības un apsaimniekošanas optimizācija” (LatViaNature, LIFE19 IPE/LV/000010) A.8 aktivitātē “Zālāju un mežu biotopu apsaimniekošanas efektivitātes monitoringa metožu izstrāde un testēšana”.

Instrukcijas mērķis ir piedāvāt standartizētu dabas daudzveidības saglabāšanās pakāpes un tās izmaiņu novērtēšanu zālājos, kuru atbalsta mērķis ir bioloģiskās daudzveidības saglabāšana, atjaunošana vai palielināšana.

Ja jums ir jautājumi par šo instrukciju, lūgums vērties Dabas aizsardzības pārvaldē:

Maija Medne, tel. 26741537, maija.medne@daba.gov.lv

Projekts “Natura 2000 aizsargājamo teritoriju pārvaldības un apsaimniekošanas optimizācija” (LIFE19IPE/LV/000010 LIFE-IP LatViaNature) tiek īstenots ar Eiropas Savienības LIFE programmas un Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrijas finansiālu atbalstu. Informācija atspoguļo tikai projekta LIFE IP LatViaNature īstenotāju redzējumu, Eiropas Klimata, infrastruktūras un vides izpildaģentūra nav atbildīga par šeit sniegtās informācijas iespējamo izmantojumu.

Monitoringa uzdevumi

Monitoringa rezultāti dod atbildi uz jautājumu - vai un cik lielā mērā projektā īstenotās atjaunošanas un apsaimniekošanas aktivitātes sasniedza plānoto rezultātu. Galvenais mērķis ir iegūt objektīvu botāniskās daudzveidības stāvokļa vērtējumu un tā izmaiņas rezultātorientēta atbalsta pasākuma ietekmē.

Monitoringa teritorija

Uzskaites veic visos pilotprogrammā "Ziedu pļavas" iekļautos zālajos (uzskaišu teritorija). Viens lauka bloks var būt sadalīts vairākās uzskaites teritorijās (1. att.). Turpmāk instrukcijā katra uzskaites teritorija tiek saukta "zālājs", neskatoties uz to, ka fiziski vairākas uzskaites teritorijas kopā veido vienu vienādi apsaimniekotu zālāju vienā lauka blokā. Zālāju kartes izstrādā Dabas aizsardzības pārvalde. Šādi noteiktās robežās zālājus turpina novērtēt visu projekta laiku.

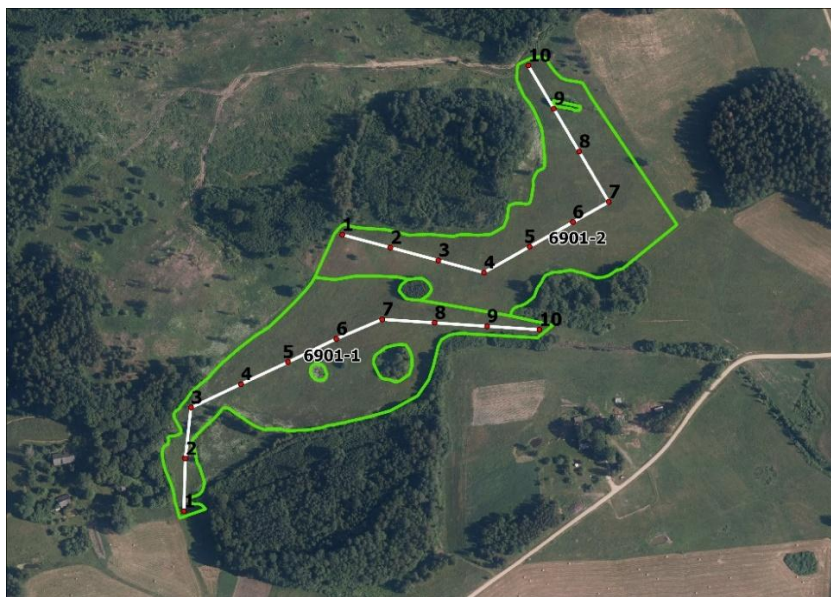
Kas, kad un cik bieži jāuzskaita?

Katru gadu par katru zālāju apsaimniekotājam jāaizpilda divas veidlapas:

1. **Zālājā veiktie apsaimniekošanas pasākumi** (lauku vēsture (veidlapa 1.pielikumā));
2. **Zālāja struktūras kvalitāte un augu sugu daudzveidība** (veidlapa 2.pielikumā).

Zālājā veiktos apsaimniekošanas pasākumus dokumentē (piefiksē rakstiski) visu gadu. Vēlams to izdarīt uzreiz pēc konkrētu darbu veikšanas. Piemēram, pēc pļaušanas ir jāieraksta veidlapā pļaušanas datums, kad novākts siens utml.

Zālāja struktūras parametrus novērtē par visu zālāju kopumā, bet sugu uzskaites veic uz transektes izvietotos desmit uzskaites punktos (1.att.). DAP nosaka transektes novietojumu. DAP arī informē par to pilotshēmas dalībnieku, kā arī nodrošina kartes papīra formā un elektroniski.

1. att. Piemērs transektes un uzskaites punktu izvietojumam. Attēlā parādīti divi zālāji. Katrā no tiem jāveic savs novērtējums.

Zālāja struktūras un sugu uzskaišu laiks ir **1. jūnijs līdz pirmajai pļaušanai pļavās un 1. jūnijs līdz 30. augusts ganībās**. Tomēr, svarīgākais ir nevis noteikts datums, bet zālāja veģetācijas attīstība. Pļavās uzskaites var sākt veikt, **kad zālājs ir pilnzedā**.

Ganībās zālāja struktūru visobjektīvāk var novērtēt **ganību sezonas vidū-beigās** (optimālākais laiks ir nedaudz pēc zāles straujas augšanas posma, kurā ganību dzīvnieki parasti nespēj noēst visu zāles pieaugumu, tādēļ var novērtēt, cik daudz augu spējuši izziedēt).

Dažas zālāja struktūras pazīmes (kūla, sūnas, zālāja virsma, citas ietekmes) ir uzskaitāmas arī ārpus sugu uzskaišu laika, piemēram, pavasarī vai rudenī, kad šīs pazīmes ir labāk novērojamas un novērtējamas.

Zālājā veiktie apsaimniekošanas pasākumi (lauku vēsture)

Par katru zālāju katru gadu apsaimniekotājam jāaizpilda lauka vēsture (informācija par zālājā veiktajiem apsaimniekošanas pasākumiem) (veidlapa 1. pielikumā).

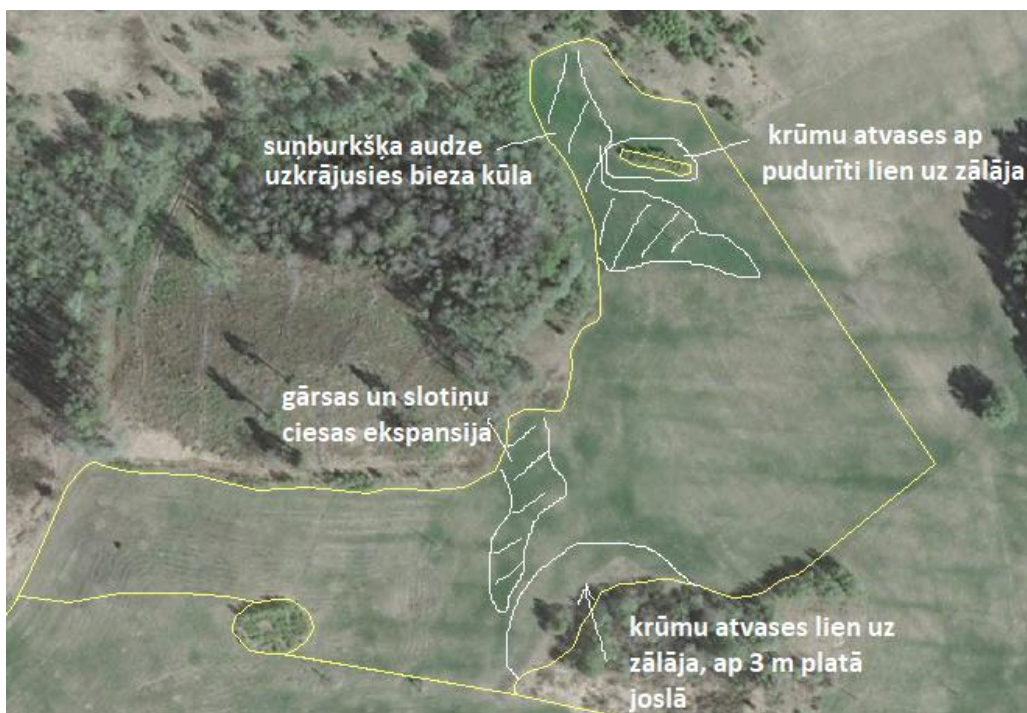
Lauku vēsture ir apsaimniekošanas monitorings. Tas ietver detaļu apsaimniekošanas darbību aprakstu un dokumentēšanu, kā arī ikgadējas ietekmes, kas potenciāli var mazināt atjaunošanās efektivitāti vai izmainīt prognozēto atjaunošanās trajektoriju.

Papildus 1. pielikumā ievietotās veidlapas aizpildīšanai, apsaimniekotājs pēc savas izvēles var uzzīmēt apsaimniekošanas vietas uz kartes (kartes nodrošina DAP). Piemēram, ja ar suņburkšķi apaugušie laukumi zālājā ir pļauti trīs reizes pa vasaru, tad uz kartes var norādīt, kur tieši tas darīts (2. att.). Tas būs noderīgi gan pašam apsaimniekotājam nākamajā gadā atcerēties, kur atjaunošanas darbi jau veikti un kur tie vēl jāveic. Tas būs ļoti noderīgi arī dabas ekspertiem detalizēta monitoringa veikšanai un atjaunošanās sekmju izvērtēšanai.

Zālāja struktūras kvalitātes novērtēšana

Katrā zālājā novērtē zālāja struktūras kvalitāti (2. pielikums). Vispirms iepazīstas ar veidlapas saturu. To vēlams izdarīt mājās dažas dienas pirms došanās zālājā, lai neskaidrību gadījumā varētu sazināties ar DAP ekspertiem.

Novērtēšanas laikā rūpīgi izstaigā visu zālāju gan pa perimetru, gan pa centrālo daļu. Maršrutu katrs apsaimniekotājs izvēlas tā, lai iekļautu visu zālāja daudzveidību un potenciālās problēmvietas (pārkrūmotās daļas, retāk apsaimniekotās daļas, ieplakas, meža ielokus u.tml.).

2. att. Piemērs kartei, kurā norādītas zālāja problēmvietas, kurām atjaunošanas gaitā jāpievērš lielāka uzmanība.

Maršruta laikā vēlams veikt piezīmes par zālājā pamanītajām struktūrām un pazīmēm, kuras anketā ir jānovērtē, kā arī vēlams izmantot ortofoto kartes izdruku (nodrošina DAP), kur atzīmēt konstatēto, piemēram, atzīmē vietas, kur konstatēts kokaugu apaugums, bieza kūla, vienlaidu biezs sūnu klājiens, ekspansīvo un invazīvo sugu laukumi, stipri noganīti laukumi (2. att.).

Veidlapā ir iekļauti gan vērtēšanas indikatori, gan kritēriji šo indikatoru novērtēšanai, tādēļ instrukcijā tikai sniegti papildu paskaidrojumi katrai sadaļai, kas nepieciešami, lai labāk izprastu veidlapu.

Pamatinformācija par zālāju

ZĀLĀJA STRUKTŪRAS KVALITĀTES NOVĒRTĒJUMS (VĒRTĒ VISĀ ZĀLĀJĀ)

Saimniecība (Apsaimniekotājs)	Zālāja Nr.	Zālāja nosaukums	Vērtētāja V.Uzvārds	Datums
-------------------------------	------------	------------------	---------------------	--------

Saimniecība (Apsaimniekotājs): personas, ar kuru noslēgts līgums vārds un uzvārds;

Zālāja Nr.: zālāja numuru piešķir DAP, un tas redzams uz apsaimniekotājam izsniegtās kartes;

Zālāja nosaukums: apsaimniekotāja brīvi izvēlēts vietvārds. Vietvārda lietošana samazina iespēju kļūdīties ar numuriem;

Vērtētājs: personas vārds un uzvārds, kura veic zālāja novērtējumu konkrētajā datumā;

Datums: zālāja novērtēšanas datums.

1.pazīme: Koku un krūmu sekundārs apaugums

1	KOKU UN KRŪMU SEKUNDĀRS APAUGUMS (izņemot 1 gadu vecas atvases). Par sekundāru apaugumu (arī vecāku koku un krūmu pudurus) uzskata visu apaugumu, kas veidojies zālājā pēdējo gadu desmitu laikā kā aizaugšanas rezultāts. Vērtē gan vietējās sugas, gan invazīvas (piem., vārpaino korinti). Kā sekundāru apaugumu nevērtē atsevišķi augošus kokus un krūmus, kas saglabāti ainavas vai ganīšanas vajadzībām.				
	OPTIMĀLS	NELIELS APAUGUMS	VIDĒJS APAUGUMS	LIELS APAUGUMS	ĻOTI LIELS APAUGUMS
					
	Nav sekundāra apauguma. Ja ir atsevišķi koki un vecu krūmu puduri, kas atstāti ganībām vai ainavai, tie neveido vairāk par 10% no zālāja platības (parkveida zālajos līdz 30%).	No zālāja malām, grāvjiem, ap veciem kokiem/krūmiem kokaugi sāk izplesties zālājā (līdz 1m plata pārtraukta josla, kokaugi līdz 3 gadus jauni) un/vai līdz 1% no zālāja platības jaunu krūmu puduri vai izklaidu kociņi (ieplakās, ap akmeņiem, nenovāktiem sienu rulljiem utml.).	No zālāja malām, grāvjiem, ap veciem kokiem/krūmiem kokaugi izpletušies zālājā līdz 2-3m platā joslā un/vai līdz 5% no zālāja platības jaunu krūmu puduri vai izklaidu kociņi (ieplakās, ap akmeņiem, nenovāktiem sienu rulljiem utml.).	No zālāja malām, grāvjiem, ap veciem kokiem/krūmiem kokaugi izpletušies zālājā 3-5m platā joslā un/vai līdz 20% no zālāja platības aizauguma rezultātā veidojušies krūmu/koku puduri vai izklaidu kociņi.	No zālāja malām, grāvjiem, ap veciem kokiem/krūmiem kokaugi izpletušies zālājā >5m platā joslā un/vai virs 20% no zālāja platības krūmu puduri vai izklaidu kociņi.
					

Jūsu zālājs atbilst (atzīmēt atbilstošo)

Pirms vērtēšanas jāizlasa paskaidrojumi un jānovērtē, kurš no pieciem aprakstītajiem stāvokļiem vislabāk raksturo Jūsu zālāju (konkrēto poligonu, ko vērtējat). Kokaugu procentuālo segumu un joslu platumu objektīvāk izdosies novērtēt, ja uz kartes atzīmēsiet platības, kuras ir ar apaugumu. Fotografijas sniedz piemēru un ir tikai informatīvas. Nav jāmēģina saskatīt tieša līdzība ar doto fotografiju.

2.pazīme: Kūla

2	KŪLA (iepriekšējo gadu vecā zāle). Vērtē gan iepriekšējā gada atāla kūlu, gan vairāku iepriekšējo gadu kūlu, kas uzkrājas ik gadus novācot būtiski mazāku zāles daudzumu nekā zelmenis saražo. Kūlas daudzumu skatās ne tikai no augšas (ko redz caur zelmeni), bet arī ar rokām pašķirstot zelmeni.		
	DAUDZ KŪLAS	NEDAUDZ KŪLAS	KŪLAS NAV VISPĀR
			
Kūla veido biezu slāni. Tas var būt gan sagūlis 1-5cm biezs (veidojas smalcinātā nenovāktā zālājā), gan nesagūlis - irdens un >3cm biezs (uzkrājas vairāku gadu laikā, zālāju pļaujot augstāk par 10-15cm vai, ja bagātīgi ataug atāls, kas netiek nopļauts, vai ganībās vietās, kur dzīvnieki nelabprāt ganās).	Kūla veido nenaslēgtu (pārtrauktu) slāni, kas vidēji sedz 20-30% no augsnes un ir plānāks par 3cm. Slapjās vietās, kur augi labi sadalās vai kūla aiznesta ar paliem, tās gandrīz nav.	Kūlas slāņa nav vispār (vai tikai daži atmirušu augu stiebrī, lapas). Parasti šāda situācija veidojas, ja zālāju pļauj ļoti vēlu vasarā vai bieži pļauj, vai intensīvi nogana vasaras otrajā pusē.	
<input type="text"/> %	<input type="text"/> %	<input type="text"/> %	

Cik % no platības atbilst katram stāvoklim? Norādīt zālāja platību % katrā no tiem (kopā summai jābūt 100%).

Pirms vērtēšanas jāizlasa paskaidrojumi un jānovērtē, kurus no trīs aprakstītajiem stāvokļiem zālājā konstatējat. Katram no konstatētajiem stāvokļiem jānovērtē procentuālā platība, ko tas zālājā aizņem. Ja kāds no stāvokļiem nav konstatēts, tad attiecīgajā šūnā ieraksta 0%. Piemēram, ja nekur zālājā nav neviena laukuma, kurā kūla veidotu biezu slāni, tad šūnā 'Daudz kūlas' jāieraksta 0%.

Šeit un turpmāk zālāja struktūru novērtēšanā tiek izmantoti tikai veseli skaitļi. Gadījumā, ja konstatētā vērtība ir ar skaitli aiz komata, tad veic skaitļa noapaļošanu (piemēram, 4,3% noapaļo uz 4%, savukārt 4,5% noapaļo uz 5%).

Kūlas segumu objektīvāk izdosies novērtēt, ja uz kartes atzīmēsiet platības, kuras ir ar izteiktu kūlas segumu. Pavasarī kūlas daudzumu vērtēt būtu visvieglāk, jo zāle vēl nebūs izaugusi un kūlu pārklājusi. Tādēļ šo pazīmi var novērtēt jau aprīlī, un to iekļaut vērtējuma veidlapā. Fotografijas sniedz piemēru un ir tikai informatīvas. Nav jāmēģina saskatīt tieša līdzība ar doto fotogrāfiju.

3.pazīme: Zālāja virsma

3	ZĀLĀJA VIRSMA (augu ciņi, kurmju un mežacūku rakumi - gan nenolīdzinātie iepriekšējo gadu, gan svaigie tekošā gada, rīses). Akmeņus nevērtē. Platības vērtējumā skaita gan nelīdzenumus, kas izkaisīti visā zālājā, gan tādus, kas koncentrēti vienā tā daļā (piem., iepļakā).				
	OPTIMĀLS	NEDAUDZ NELĪDZENS	VIDĒJI NELĪDZENS	NELĪDZENS	ĻOTI NELĪDZENS
Līdz 1% no zālāja platības. Kopumā virsma pietiekami līdzena, lai ganības varētu apļaut un pļavas nopļaut 3-5cm zemu.	1-5%. Virsmas nelīdzenums tikai lokāli dažās zālāja vietās līdz 5% platības rada problēmas ganības apļaut vai pļavas nopļaut 3-5cm zemu.	6-20% un laukuma platība vidēji >0,01 ha, ciņi/rakumi/rīses augsti, to dēļ pļaušana tiek veikta augstāk par 10cm un uzkrājas kūla. Ganībās ir traucēta apļaušana.	21-50%, ciņi/rakumi/rīses augsti, to dēļ pļaušana notiek augstāk par 10cm un uzkrājas kūla. Ganībās samazinās vieta biotopam raksturīgajām sugām.	Virš 50%, ciņi/rakumi/rīses augsti, to dēļ pļaušana notiek augstāk par 10cm un uzkrājas kūla. Ganībās samazinās vieta biotopam raksturīgajām sugām.	
					
<i>Jūsu zālājs atbilst (atzīmēt atbilstošo)</i>					

Pirms vērtēšanas jāizlasa paskaidrojumi un jānovērtē, kurš no pieciem aprakstītajiem stāvokļiem vislabāk raksturo Jūsu zālāju (konkrēto poligonu, ko vērtējat). Šo pazīmi objektīvāk izdosies novērtēt, ja uz kartes atzīmēsiet platības, kuras ir negludas (meža cūku sarakātas vai ar risām izbrauktas).

4.pazīme: Ekspansīvas sūnu sugas

4	EKSPANSĪVAS SŪNU SUGAS. Vērtē sūnu segumu (visas sugas kopā) pēc tā, vai ar sūnām nosegtajā laukumā lakstaugu sēklas var nokļūt līdz atklātai augsnei. Ja sūnu klājiens tāds, ka sēklas nokrīt tikai sūnās, tas ir vienlaidu sūnu klājiens.				
	OPTIMĀLS	NEDAUDZ VIRS OPTIMĀLĀ	VIDĒJS APAUGUMS	LIELS APAUGUMS	ĻOTI LIELS APAUGUMS
Līdz 10% no zālāja platības.	Līdz 20% no zālāja platības.	Līdz 30% no zālāja platības.	Līdz 50% no zālāja platības.	Virš 50% no zālāja platības.	
					
<i>Jūsu zālājs atbilst (atzīmēt atbilstošo)</i>					

Pirms vērtēšanas jāizlasa paskaidrojumi un jānovērtē, kurš no pieciem aprakstītajiem stāvokļiem vislabāk raksturo Jūsu zālāju (konkrēto poligonu, ko vērtējat). Šo pazīmi objektīvāk izdosies novērtēt, ja uz kartes atzīmēsiet platības, kuras ir apaugušas ar biezu sūnu kārtu. To visērtāk izdarīt jau pavasarī, kad zāle vēl sūnas nav pāraugusi, un sūnu klājums labi saskatāms.

5.pazīme: Invazīvas un ekspansīvas lakstaugu sugas

5 INVAZĪVAS UN EKSPANSĪVAS LAKSTAUGU SUGAS. Vienlaidu audze ir gan no zālāja malas, gan atsevišķi pa visu zālāju vai tā daļu izklaidus esoši laukumi, kuros viena vai vairākas ekspansīvās sugas ir pārsvarā pār citām (to lapas sedz vismaz 25% no zemes, skatoties uz zemi no augšas).

OPTIMĀLS	NEDAUDZ VIRS OPTIMĀLĀ	VIDĒJS APAUGUMS	LIELS APAUGUMS	ĻOTI LIELS APAUGUMS
Līdz 1% no zālāja platības aizņem vienlaidu audzes vai ir tikai atsevišķi indivīdi, ceri pa retam visā platībā.	Līdz 10% no zālāja platības aizņem vienlaidu audzes un/vai šīs sugas ir pārsvarā pār citām.	Līdz 25% no zālāja platības aizņem vienlaidu audzes un/vai šīs sugas ir pārsvarā pār citām.	Līdz 50% no zālāja platības aizņem vienlaidu audzes un/vai šīs sugas ir pārsvarā pār citām.	Virs 50% no zālāja platības aizņem vienlaidu audzes un/vai šīs sugas ir pārsvarā pār citām.

Jūsu zālājs atbilst (atzīmēt atbilstošo)

Apvilkt zālāja platību, kurā suga ir pārsvarā pār citām: **nav, maz** (mazāk par 1%), **vidēji** (1 - 25%), **daudz** (26–50%), **ļoti daudz** (virs 50%).

nav maz vidēji daudz ļ.daudz ADATĪNAIS DZELŅGURĶIS	nav maz vidēji daudz ļ.daudz PODAGRAS GĀRSA	nav maz vidēji daudz ļ.daudz KAZENE	nav maz vidēji daudz ļ.daudz SMARŽĪGĀ KĀRVELE	nav maz vidēji daudz ļ.daudz SOSNOVSKA LATVĀNIS	nav maz vidēji daudz ļ.daudz LIELĀ NĀTRE
nav maz vidēji daudz ļ.daudz MEŽA SUNBURKŠĶIS	nav maz vidēji daudz ļ.daudz PARASTĀ VĪGRIEZE	nav maz vidēji daudz ļ.daudz ĒRĢĻPĀRDE	nav maz vidēji daudz ļ.daudz AUSTRUMU DIŽPĒRKONE	nav maz vidēji daudz ļ.daudz LOŽŅU GUNDEGA	nav maz vidēji daudz ļ.daudz NAKTSVECIS
nav maz vidēji daudz ļ.daudz DZIEDNIECĪBAS PIENE	nav maz vidēji daudz ļ.daudz KANĀDAS ZELTGAUVĪTE	nav maz vidēji daudz ļ.daudz BLĪVĀ SKĀBENE	nav maz vidēji daudz ļ.daudz ZIRGSKĀBENES	nav maz vidēji daudz ļ.daudz DAUDZLAPU (ZILĀ) LUPĪNA	nav maz vidēji daudz ļ.daudz TĪRUMA USNE
nav maz vidēji daudz ļ.daudz BASTARDA ĀBOLIŅŠ	nav maz vidēji daudz ļ.daudz ZIRGU ĀBOLIŅŠ	nav maz vidēji daudz ļ.daudz PUKU SPRIGĀNE	nav maz vidēji daudz ļ.daudz DZIEDNIECĪBAS ZIEPJUSAKNE	nav maz vidēji daudz ļ.daudz SLOTĪŅU CIESĀ	nav maz vidēji daudz ļ.daudz PARASTĀ NIEDRE
nav maz vidēji daudz ļ.daudz ZILGANĀ MOLĪNIJA	nav maz vidēji daudz ļ.daudz LOŽŅU VĀRPATA	nav maz vidēji daudz ļ.daudz KAMOLZĀLE	nav maz vidēji daudz ļ.daudz TIMOTIŅŠ	nav maz vidēji daudz ļ.daudz LAPASTE	nav maz vidēji daudz ļ.daudz DAUDZGADĪGĀ AIRENE

Pārliecinieties, ka aizpildījāt ekspansīvo sugu kopējo segumu!!!

Pirms vērtēšanas jāizlasa paskaidrojumi un jānovērtē, kurš no pieciem aprakstītajiem stāvokļiem vislabāk raksturo Jūsu zālāju (konkrēto zālāju, ko vērtējat). Katras sugas daudzuma vērtību norāda zem sugas attēla, apvelkot atbilstošo vārdu: nav, maz, vidēji, daudz, ļ.daudz (ļoti daudz). Daudzumu vērtē, domās 'sastumjot' visus konkrētās sugas augus (indivīdus) vienā zālāja stūrī un novērtējot, cik lelu daļu no kopējā szālāja platības aizņem šie augi: nav – konkrētā suga zālājā nav konstatēta; maz – suga aizņem kopumā mazāk nekā 1% no zālāja platības; vidēji - suga aizņem kopumā līdz 25% no zālāja platības; daudz - suga aizņem 25 līdz 50% no zālāja platības; ļoti daudz – suga aizņem vairāk nekā pusi no zālāja platības.

Katras sugas daudzums jāvērtē pirms kopējā apauguma ierakstīšanas, jo katras sugas daudzuma novērtēšana palīdzēs rasties priekšstatam par to kopējo daudzumu zālājā. Ekspansīvo sugu procentuālo segumu objektīvāk izdosies novērtēt, ja uz kartes atzīmēsiet platības, kuras ir apaugušas ar ekspansīvajām sugām (vai kādu no tām).

6. pazīme: Zelmeņa struktūra

6 ZELMEŅA STRUKTŪRA (vērtē gan pļavās, gan ganībās. Pļavu vērtē pilnziedā (jūnija beigās), ganības vērtē ganību sezonas sākumā, kad vēl nav pilnībā noganīts, vai, kad pēc ganīšanas zelmenis pietiekami ataudzis).

DAUDZVEIDĪGA	VIDĒJI DAUDZVEIDĪGA	VIENVEIDĪGA
		
<ul style="list-style-type: none"> • Platlapju segums vienāds vai lielāks par graudzāļu jeb stiebrzāļu segumu; • Graudzāļu sugas vairākas; • Nav 1-2 izteikti dominējošu sugu – zelmenis kā sīkrakstains dažādkrāsu paklājs; • Bagāīgi ziedoši augi no dažādām sugām un vismaz 3 dažādās krāsās (piem., balta, dzeltena, zila, violeta) vai sezonas laikā vērojama vairāku krāsu nomaiņa; • Zelmenis dažāda augstuma (var nodalīt vairākus stāvus), zem augstākiem augiem bagāīgi sastop zemākus augus un pavisam zemu augus ar lapām pie zemes rozetē. 	<ul style="list-style-type: none"> • Platlapju segums ir pamanāmi mazāks par graudzāļu segumu vai tie pārsvarā ir 1-2 sugu pārstāvji un pilnziedā zelmenī dominē tikai 1-2 ziedu krāsas; • Zelmenis ir galvenokārt viena augstuma, zemāko augu stāvs fragmentārs (nevis pilnībā izteikts) vai to veido tikai 1-2 ekspansīvas sugas (piem., baltais āboliņš vai ložņu gundega). 	<ul style="list-style-type: none"> • Platlapju segums ir izteikti mazāks par graudzāļu segumu vai platlapju nav VAI ir tikai izteikta ekspansīvo platlapju audze (burkšķi, gārsas, vīgriezes); • Nav bagāffgas dažādu puķu ziedēšanas un graudzāles un to zaļie toņi rada pamatnoskaņojumu VAI to rada vienlaidu ekspansīvo platlapju audzes; • Zelmenis augsts un viena augstuma, zem augstajiem augiem gandrīz nav zemāku augu un augu ar lapām pie zemes rozetē.
<input type="text"/> %	<input type="text"/> %	<input type="text"/> %

Cik % no platības atbilst katram stāvoklim? Norādīt zālāja platību % katrā no tiem (kopā pa visām 3 klasēm summai jābūt 100%).

Šo pazīmi vērtē gan pļavās, gan ganībās. Pļavu vērtē pilnziedā (jūnija beigās), ganības vērtē ganību sezonas sākumā, kad vēl nav pilnībā noganīts, vai, kad pēc ganīšanas zelmenis pietiekami ataudzis).

Pirms vērtēšanas jāizlasa paskaidrojumi un jānovērtē, kurus no trīs aprakstītajiem stāvokļiem zālājā konstatējat. Katram no konstatētajiem stāvokļiem jānovērtē procentuālā platība, ko tas zālājā aizņem. Ja kāds no stāvokļiem nav konstatēts, tad attiecīgajā šūnā ieraksta 0%. Piemēram, ja viss zālājs ir vienādi zaļš un zelmeni veido tikai dažas graudzāles, tad 100% raksta pie "vienveidīga". Pārējos laukos ("daudzveidīga" un "vidēji daudzveidīga") raksta – 0%.

7.pazīme: Ganību struktūra

7 GANĪBU STRUKTŪRA (vērtē tikai zālajos, kuros šajā un/vai iepriekšējos 2 gados veikta ganīšana (gan pastāvīgi, gan tikai atālā vai agri pavasarī)).

Apvilkot zālajā sastopamo sugu daudzumu: **nav, maz** (mazāk par 1%), **vidēji** (līdz 25%), **daudz** (25–50%), **ļoti daudz** (virs 50%).

nav maz vidēji daudz ļ.daudz
LOŽŅU ĀBOLIŅŠ

nav maz vidēji daudz ļ.daudz
GANU PLIKSTIŅŠ

nav maz vidēji daudz ļ.daudz
GUNDEGAS

nav maz vidēji daudz ļ.daudz
JĒKABA KRUSTAINĒ

nav maz vidēji daudz ļ.daudz
MAURA RETĒJS

nav maz vidēji daudz ļ.daudz
RUDENS VĒLPIENE

nav maz vidēji daudz ļ.daudz
LIELĀ CEĻTEKA

nav maz vidēji daudz ļ.daudz
MAURA SKARENE

nav maz vidēji daudz ļ.daudz
MAURA SŪRENE

nav maz vidēji daudz ļ.daudz
MAZĀ BRŪNGALVĪTE

nav maz vidēji daudz ļ.daudz
USNES/DADŽI

nav maz vidēji daudz ļ.daudz
SKĀBENES

NOGANĪŠANAS IETEKME. Vērtē kopumā pēc vairākām pazīmēm ganīšanas ietekmi uz zelmeni ilgtermiņā (arī to, kas radusies iepriekšējo gadu ganīšanas ietekmē).

STIPRA NOGANĪŠANA

Vērtē visos ganītos zālajos:

- (●) Ganību slodzes indikatoraugi zelmenī vai tā zemākajā stāvā dominē; (●) Kūlas gandrīz nav; (●) Atālu nogana zemu kā mauriņu.

Vērtē tikai pastāvīgās ganībās:

- (●) Visu sezonu ganības līdzinās mauriņam, tikai daži augi ziedoši un tie ir netipiski zemi - ziedi pieplakuši zemei; (●) Zelmenis vienādi zems, bez struktūras, >75% noganīts ļoti zemu un pilnībā nograuzts (zem 3 cm); (●) Zemu noganīts arī pavasarī pirms augu izauguši 15 cm un/vai vēl rudenī (atāls ataudzis mazāk nekā 10-15 cm).

%

OPTIMĀLA NOGANĪŠANA

Vērtē visos ganītos zālajos:

- (●) Ganību slodzes indikatoraugi dominē līdz 25% no platības; (●) Kūla ir sastopama vismaz 20% platības, bet neveido biezu vienlaidu slāni; (●) Atāls pēc noganīšanas ir dažāda augstuma un nelīdzinās vienmūjam mauriņam.

Vērtē tikai pastāvīgās ganībās:

- (●) Visu sezonu ganības izskatās ziedošas un augi ir sev raksturīgā augumā; (●) Zelmenis ir dažāda augstuma un mazāk par 25% ir ļoti zems un pilnībā nograuzts (zem 3 cm); (●) Ganīšana uzsākta, kad zelmenis izaudzis vismaz 10-15 cm un pabeigta, kad zelmenis vēl 10-15 cm garš.

%

NEPIETIEKAMA NOGANĪŠANA

Vērtē visos ganītos zālajos:

- (●) Ganīšanas indikatoraugu zelmenī gandrīz nav; (●) Kūla ir sastopama virs 50% platības un veido izteiktu slāni; (●) Atāls pēc noganīšanas ir pamatā izbrādāts, lielākoties nav noēsts.

Vērtē tikai pastāvīgās ganībās:

- (●) Pārsvārā liela auguma augi un liels ekspansīvo augu segums; (●) Zelmenis augsts un ganīšanas laikā izbrādāts, un nav zemu (zem 5-10 cm) noganītu laukumu; (●) Vairāk nekā 25% no zelveņa ganību perioda beigās nenoēsta.

%

Cik % no platības atbilst katram ganīšanas intensitātes stāvoklim (kopā pa 3 klasēm summai jābūt 100%).

Šo pazīmi vērtē tikai zālajos, kuros šajā un/vai iepriekšējos divos gados veikta ganīšana (gan pastāvīgi, gan tikai atālā vai agri pavasarī).

Pirms vērtēšanas jāizlasa paskaidrojumi un jānovērtē, kuros no trīs aprakstītajiem stāvokļiem zālajā konstatējat. Katram no konstatētajiem stāvokļiem jānovērtē procentuālā platība, ko tas zālajā aizņem. Ja kāds no stāvokļiem nav konstatēts, tad attiecīgajā šūnā ieraksta 0%. Piemēram, ja zālajā nekur nav sastopami laukumi, kas līdzinās zemam mauriņam, tad šūnā "Stipra noganīšana" ieraksta 0%.

Šo pazīmi objektīvāk izdosies novērtēt, ja uz kartes atzīmēsiet platības, kuras ir stipri noganītas vai nepietiekami noganītas (atāla ganībās to varēs novērtēt pēc pārganīšanas indikatoru izplatības zālajā). Katras sugas daudzuma vērtību norāda zem sugas attēla, apvelkot atbilstošo vārdu: nav, maz, vidēji, daudz, ļ.daudz (ļoti daudz). Daudzumu vērtē, domās 'sastumjot' visus konkrētās sugas augus (individuus) vienā zālāja stūrī un novērtējot, cik lelu daļu no kopējā zālāja platības aizņem šie augi: nav – konkrētā suga zālajā nav konstatēta; maz – suga aizņem kopumā mazāk nekā 1% no zālāja platības; vidēji - suga aizņem kopumā līdz 25% no zālāja platības; daudz - suga aizņem 25 līdz 50% no zālāja platības; ļoti daudz – suga aizņem vairāk nekā pusi no zālāja platības.

Katras sugas daudzums jāvērtē pirms kopējā apauguma ierakstīšanas, jo katras sugas daudzuma novērtēšana palīdzēs rasties priekšstatam par to kopējo daudzumu zālājā.

8.pazīme: Citas ietekmes

8 CITAS IETEKMES (piemēram, veci siena rullji, rekreācija, zvēru barotavas, erozija. NEvērtē kurmju rakumus, risēs u.c., kas tiek vērtēts 3. ZĀLĀJA VIRSMĀ).

	Ietekmes platība
1. _____	<1% / 1 līdz 4% / 5% un vairāk
2. _____	<1% / 1 līdz 4% / 5% un vairāk
3. _____	<1% / 1 līdz 4% / 5% un vairāk

Ieraksta visas negatīvās ietekmes, kādas apsaimniekotājs ir konstatējis un uzskata, ka tās var negatīvi ietekmēt bioloģisko daudzveidību un kopumā zālāja veselību.

Augu sugu daudzveidības uzskaitē

AUGU SUGU DAUDZVEIDĪBAS NOVĒRTĒJUMS ZĀLĀJĀ TRANSEKTES 10 PUNKTOS

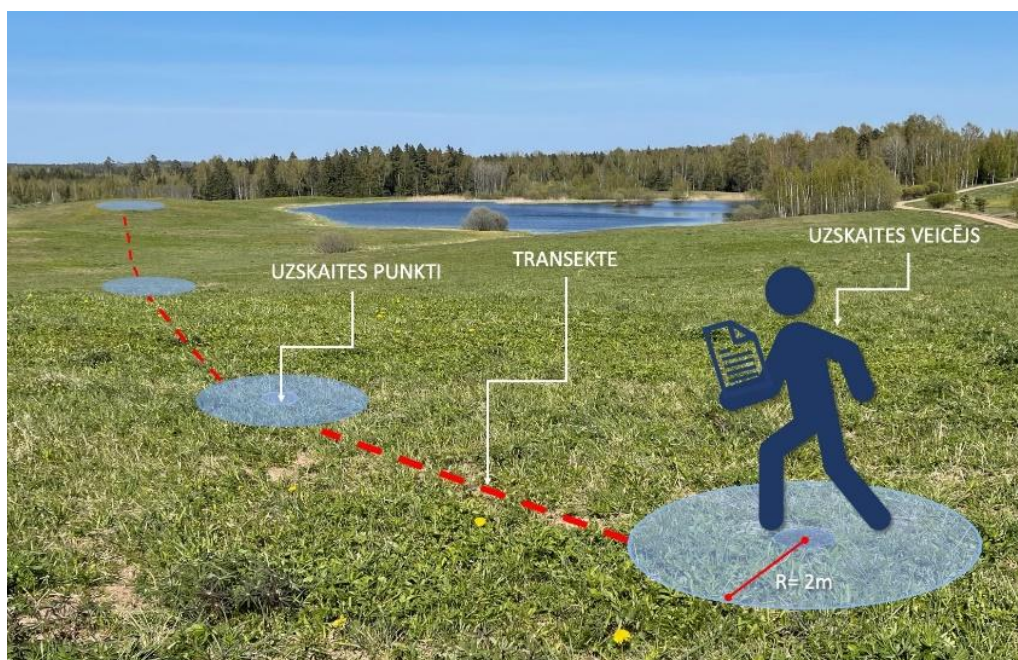
Saimniecība (Apsaimniekotājs)		Zālāja Nr.	Zālāja nosaukums	Vērtētāja V.Uzvārds		Datums					
ZIEDU KRĀSA	SUGAS NOSAUKUMS	TRANSEKTES PUNKTS									
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
BALTI ZIEDI	Āboliņš, kalnu										
	Baldriāns, ārstniecības										
	Madaras										
	Madara, ziemeļu										
	Noraga, klinšu										
	Naktsvijoles										
	Pīpene, parastā										
	Spradzene; zemene, meža										
ZALĪ ZIEDI	Divlape, ovālā										
	Grīslis, sāres										
	Meldrs, meža										
	Rasaskrēslis, parastais										
	Vizulis, parastais										

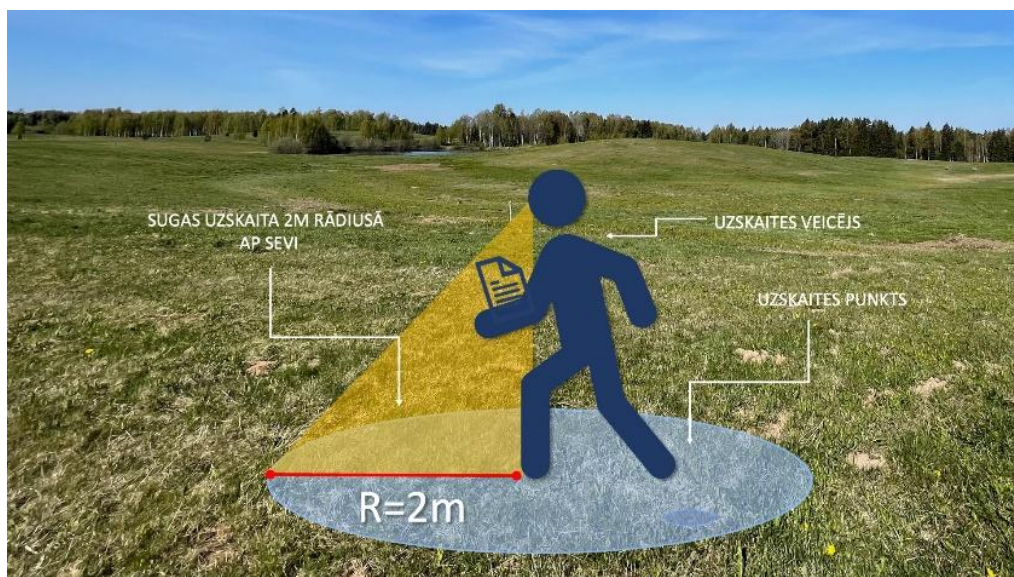
Augu sugu uzskaiti veic 10 uzskaites punktos, kas izvietoti sistemātiski uz transektes (līnijas), kas novilkta pa zālāja garāko asi. Transekte un punkti ir redzami uz kartes.

Dalībniekiem, kas 2026. gada monitoringa sezonā brīvprātīgi izvēlējušies ieviest trīs papildus sugu uzskaites punktus, jānodrošina izvēlēto punktu marķēšana dabā ar vizuāli labi identificējamiem mietiņiem, kas dabā numurēti ar Nr. 11., 12., 13. Trīs papildus monitoringa punkti nedrīkst atrasties tuvāk par 10 metriem viens no otra, kā arī no desmit pamatmonitoringa punktiem. Pēc punktu marķēšanas dabā dalībnieks par to informē atbildīgo monitoringa ekspertu vai nozūta informāciju uz programmas e-pastu: zieduplavas@daba.gov.lv, ne vēlāk kā līdz 2026. gada 15. jūnijam vai citam datumam, vienojoties par to individuāli. Papildus monitoringa punktu atrašanās vietu pēc eksperta informēšanas brīža vairs nedrīkst mainīt. Dalībnieks veic sugu uzskaiti visos 10 standartizētajos transektes punktos, kā arī ieviestajos trīs papildus punktos.

Katrā uzskaites punktā suga skaita 2 m rādiusā ap sevi (izstiepta roka ir aptuveni 1 m rādiuss). Tās sugas, kas atrodas šajā laukumā, atzīmē veidlapā ar "1" (3. att). Ja konkrētas sugas vienīgais ieraudzītais indivīds atrodas tālāk nekā 2 m prom no sevis, tad šo sugu konkrētajā uzskaites punktā veidlapā NEatzīmē.

Transektes punktu numerācija ir jā saglabā viena un tā pati visās uzskaitēs. Augu sugas veidlapā izkārtotas pēc to ziedu krāsām. Tomēr, ja vērtējājs pazīst sugas arī bezziedu sāvoklī, tās ir jāatzīmē anketā.

3. att. Sugu uzskaitē transektes punktos.

Punktu skaita sadalījums monitoringa sadaļās

Katrs zālājs tiek novērtēts, piešķirot kvalitātes punktus. Maksimālais zālāja kvalitātes vērtējums ir 100 punkti. Par zālāja struktūras kvalitāti maksimāli iegūstamais vērtējums ir 50 punkti. Par zālāja augu sugu daudzveidību maksimāli iegūstamais vērtējums ir 50 punkti.

Ja dalībnieks brīvprātīgi veic sugu uzskaiti trīs papildus punktos (10+3), tad attiecīgā zālāja sugu punktu punktu summu nosaka pēc 10 sugu punktiem ar augstāko punktu skaitu, t.i. atmetot 3 punktus ar zemāko vērtējumu no 13 uzskaites punktiem.

Punktu skaita sadalījums monitoringa sadaļās noteikts 4.pielikumā.

Ganītos zālajos struktūras kvalitātes novērtēšanas aprēķinos tiek izmantota 7.pazīmes (ganību struktūra) vērtība.

Zālāja struktūras kvalitātes veidlapā un augu sugu daudzveidības veidlapā (2.pielikums) iegūto punktu skaits tiek summēts pēc vienas no zemāk norādītajām formulām.

Punktu aprēķina formula **plāvām**:

Kopējais punktu skaits = koku un krūmu sekundārs apaugums + kūla + zālāja virsma + ekspansīvās sūnu sugas + invazīvās un ekspansīvās lakstaugu sugas + zelmeņa struktūra + citas ietekmes + augu sugu daudzveidība

Punktu aprēķina formula **ganībām un ganītām plāvām**:

Kopējais punktu skaits = koku un krūmu sekundārs apaugums + kūla + zālāja virsma + ekspansīvās sūnu sugas + invazīvās un ekspansīvās lakstaugu sugas + ganību struktūra + citas ietekmes + augu sugu daudzveidība

Aizpildīto anketu datu iesniegšana

Ja anketa tiek aizpildīta aplikācijā, tad papīra anketa nav jāaizpilda. Ja anketas aizpildītas papīra formātā, tad tās nosūta pa pastu vai skenētas elektroniski uz e-pastu: zieduplavas@daba.gov.lv līdz kārtējā gada 30. septembrim.